

УДК 614.8

DOI: 10.31733/15-03-2024/1/61-62

Андрій СОБАКАРЬ

завідувач кафедри
адміністративного права,
процесу та адміністративної діяльності
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,
доктор юридичних наук, професор

МОНІТОРИНГ МОЖЛИВИХ ЗАГРОЗ ФУНКЦІОНУВАННЯ ОБ'ЄКТІВ КРИТИЧНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ ЯК ЗАСІБ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ КРАЇНИ

Захист критично важливих об'єктів інфраструктури є одним із найважливіших завдань забезпечення національної безпеки будь-якої країни.

Проблеми забезпечення безпеки об'єктів критичної інфраструктури набувають усе більшої актуальності, що зумовлено різними факторами, основними з яких є: поширення інтенсивності загроз техногенного та природного характеру; підвищення терористичної активності, політичного та релігійного екстремізму в світі [1]; хронічна застарілість таких об'єктів, адже низка їх була побудована багато років тому, й вони не відповідають сучасним стандартам безпеки; все більша поширеність та складність кібератак на об'єкти критичної інфраструктури; часта вразливість до фізичних атак, таких, наприклад, як терористичні акти; нестача кваліфікованих фахівців з кібербезпеки та фізичної безпеки; відсутність системної координації між різними органами влади та організаціями, відповідальними за безпеку КІ; недостатнє фінансування для забезпечення безпеки таких об'єктів та їх підтримання у належному стані; недосконалість законодавства та систем моніторингу і реагування на виклики та загрози безпеці критичної інфраструктури тощо.

Незважаючи на законодавчі кроки у напрямі правової захищеності об'єктів критичної інфраструктури, у тому числі реалізації відповідних положень Стратегії національної безпеки України, це завдання й досі залишається нерозв'язаним [2]. Водночас воно передбачає вжиття комплексу заходів, і одним із найбільш дієвих є постійний моніторинг та виявлення можливих кризових ситуацій, пов'язаних із функціонуванням критичної інфраструктури. Моніторинг має охоплювати: динаміку ситуації, глобальні та локальні протиріччя та конфлікти; науково-технічний прогрес у галузі розробки засобів та методів впливу на фізичну та інформаційну інфраструктуру, а також у галузі захисту інформації; стан внутрішнього та міжнародного законодавчо-правового забезпечення інформаційної безпеки; стан та ефективність систем забезпечення як фізичної, так і інформаційної безпеки.

Моніторинг є одним із важливих адміністративно-правових засобів убезпечення об'єктів критичної інфраструктури аналітично-оціночного характеру, що дозволяє на ранніх стадіях запобігти актам несанкціонованого втручання, вчасно усунути загрози безпечному функціонуванню об'єкта критичної інфраструктури.

Необхідність створення такої системи не заперечується вченими, а, навпаки, переслідує метою забезпечити владні інституції та відповідні правоохоронні органи повною та достовірною інформацією про процеси, що відбуваються на об'єктах критичної інфраструктури, та можливі загрози їх нормальному функціонуванню. Зокрема, на думку Є. Кобко, система моніторингу загроз національній безпеці має будуватися на принципах:

- узгодженості нормативно-правового й організаційно-методичного забезпечення, сумісності технічного, інформаційного та програмного забезпечення складових національної безпеки;
- систематичності спостережень за станом різних складових національної безпеки, соціально-економічної ситуації, транспортної інфраструктури, потенційно небезпечними об'єктами;
- своєчасності отримання, комплексності опрацювання та використання інформації, що надходить і зберігається в системі моніторингу [3, с. 128–129].

Отже, моніторинг загроз безпеки критичної інфраструктури слід розглядати як систему забезпечення органів управління повною, своєчасною та достовірною інформацією

про процеси, що мають місце в умовах функціонування критично важливих для країни об'єктів в контексті відповідності державним безпековим орієнтирам.

На вимогу Закону України «Про критичну інфраструктуру» постановою Кабінету Міністрів України від 22.07.2022 № 821 затверджено Порядок проведення моніторингу рівня безпеки об'єктів критичної інфраструктури, в якому моніторинг відповідних загроз визначається як процес збирання, аналізу та обробки інформації про потенційні загрози для об'єктів критичної інфраструктури з метою своєчасного виявлення та попередження можливих атак, які можуть призвести до порушення роботи таких об'єктів [4].

Основні методи моніторингу загроз критичної інфраструктури полягають у зборі інформації про потенційні загрози з різних джерел, таких як відкриті публікації, спеціалізовані бази даних, звіти про кібератаки; аналізі інформації про потенційні загрози для визначення їх ймовірності та можливої шкоди; оповіщенні відповідних органів та організацій про виявлені загрози тощо.

В Кодексі цивільного захисту України так само мова йде про моніторинг і прогнозування надзвичайних ситуацій, зокрема у ст. 43 зазначено, що з метою забезпечення здійснення заходів із запобігання виникненню надзвичайних ситуацій в Україні проводяться постійний моніторинг і прогнозування надзвичайних ситуацій. При цьому перший визначено як систему безперервних спостережень, лабораторного та іншого контролю для оцінки стану захисту населення і територій та небезпечних процесів, які можуть призвести до загрози або виникнення надзвичайних ситуацій, а також своєчасного виявлення тенденцій до їх зміни. Спостереження, лабораторний та інший контроль передбачають збирання, опрацювання і передавання інформації про стан навколишнього природного середовища, забруднення продуктів харчування, продовольчої сировини, фуражу, води радіоактивними та хімічними речовинами, зараження збудниками інфекційних хвороб та іншими небезпечними біологічними агентами.

Згідно з Кодексом цивільного захисту України створюється та функціонує відповідна система моніторингу і прогнозування надзвичайних ситуацій в Україні, порядок її функціонування, спостереження, контролю і звітності.

Побудова такої системи моніторингу має за мету забезпечення безперервного інформаційно-статистичного спостереження за індикаторами безпеки критичної інфраструктури, на основі якого проводяться оцінка та аналіз співвідношень їх поточних величин з «пороговими значеннями» відповідних показників, виявлення негативних тенденцій, які ослаблюють безпеку критично важливих для країни та суспільства об'єктів, вироблення рекомендацій щодо усунення впливу факторів, що знижують їхню стійкість і безпеку.

Система моніторингу загроз безпеці об'єктів критичної інфраструктури повинна являти собою єдину міжвідомчу і багаторівневу автоматизовану інформаційну систему, призначену для формування регулярної систематизованої статистичної інформації про поточні значення індикаторів безпеки об'єктів критичної інфраструктури, а також фактори, що визначають виникнення відповідних загроз.

Таким чином, моніторинг можливих загроз функціонуванню об'єктів критичної інфраструктури є важливим засобом забезпечення національної безпеки країни та важливим компонентом загальнодержавної системи забезпечення безпеки КІ. Ефективний моніторинг дозволяє своєчасно виявити та попередити можливі атаки, що може мінімізувати збитки від них. Він здійснюється з метою ідентифікації загроз, визначення потенційних джерел загроз, їхніх цілей та можливих способів реалізації, оцінки ризиків (визначення ймовірності реалізації загроз та можливої шкоди від них), а також запобігання атакам шляхом своєчасного реагування на виявлені загрози з метою їх нейтралізації.

1. Загрози критичній інфраструктурі та їх вплив на стан національної безпеки (моніторинг реалізації Стратегії національної безпеки) (аналітична записка). *Національний інститут стратегічних досліджень*. URL : https://niss.gov.ua/sites/default/files/2017-03/KI_Ivanyuta-3a331.pdf.

2. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 14 вересня 2020 року «Про Стратегію національної безпеки України»: Указ Президента України від 14 вересня 2020 р. № 392/2020. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/392/2020#Text>.

3. Кобко С. В. Моніторинг загроз національній безпеці держави: зарубіжний досвід та українські реалії публічно-правового забезпечення. *Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ*. 2018. № 1. С. 122–134.

4. Уряд затвердив порядок проведення моніторингу рівня безпеки об'єктів критичної інфраструктури. *Держзакупівлі*. URL : <https://dzplatforma.com.ua/news/57299-uryad-zatverdiv-poryadok-provedennya-monitoringu-rivnya-bezpeki-obektiv-kritichnoi-infrastrukturi>.